

Звершення земельної реформи через кодекс зцілення...

Звершення бажаної земельної реформи і природокористування в Україні може відбутися за умов відповідного рівня самосвідомості в науковців, урядовців, політиків, суспільства і стану громадянської реакції на те, що діється в цій царині. Слід би вчитися, також, всім реформаторам моральному і виваженому мисленню, наприклад,

в таких як **Євген СВЕРСТЮК**. Пропоную розмову з кореспондентом.

Євген СВЕРСТЮК: «Справжнього націоналізму у нас замало. У нас часто замість націоналіста – крикун з гаслами»

Що нам робити з владою, з країною? Як досягти єдності? Як виховувати лідерів? Які і як плекати цінності? Як сформувати порядок денний для нації і втілювати його в життя? Відповідей на ключові політичні питання – і соціологія не дасть збрехати -

українці сьогодні чекають не від політиків.

На щастя, в Україні є кілька людей, яким є що сказати з цього приводу, окрім заточених на електоральні дивіденди слоганів.

Один з таких – Євген Сверстюк, громадський діяч, учасник «Ініціативи 1 грудня», доктор філософії, літератор, публіцист, політв'язень радянського режиму. Йому 85 років, але його ясності розуму, пам'яті й притомності вистачило б на увесь нинішній уряд з лишком. Ще й опозиції б вистачило.□

□ - Пане Євгене, опозиція почала акцію «Вставай, Україно!» Що скажете про цю ініціативу? Чи є сьогодні в країні політична сила, здатна використати протестний потенціал суспільства?

Поки що ми не бачимо такої сили. Та, може, так і питання не треба ставити... Ми повинні ставити питання не так про політичну силу, як про рівень громадянської самосвідомості і рівень громадянської реакції на те, що діється в Україні. Те, що люди в якійсь формі виявляють протест, чинять опір, – це є природно і закономірно. І було б дуже печально, якби цього не було.

На суспільство у нас тиснуть по-різному і на всіх рівнях. Та найгірший тиск – це опускання духовної і культурної стелі. Вона падає постійно. І вона падає тоді, коли її не піднімають. Стеля опускається, коли немає зусиль її тримати. Коли культуру не плекати, то росте бур'ян. Якщо немає спрямовуючих сил в державі, то це вирок її владі. Це оцінка уряду, цілковито безвідповідального і несвідомого.

- Минуло три роки Януковича і його команди при владі. Могли б Ви оцінити завдані нею збитки для культури? Вони катастрофічні, чи можна відіграти ситуацію?

Якби ця влада прийшла одразу після Кучми, коли вона й проривалася до влади, то це була б катастрофа... А ті 5 років, за президентства Ющенка, стали роками розкріпачення України, роками свободи. Упав рівень

страху. Я не вихваляю президента, з якого нині прийнято сміятися і називати пасічником. Мені не йдеться про особу, **мені йдеться про ті роки, в які при всьому балагані при владі все-таки суспільство оздоровилося! Суспільство відчуло свободу.**

- Чому ж так швидко й легко погодилося на відмову від неї?

Не будемо перекривати питанням: чому так швидко. Що сталося після приходу нової команди? Ця команда відчула, що в неї не той ґрунт, який був 5 років тому. Вона відчула, що змушена рахуватися з оновленим суспільством. Разом з тим і Москва переконалася, що в Україні якого б не посадили президента, він буде старатися бути українським президентом. Бо в нього іншого виходу немає.

Янукович і його клан - це сила поза правовим і поза культурним виміром. Але вона все ж таки змушена рахуватися з логікою фактів і їй доведеться зійти зі сцени, бо це не її сцена.

- Але ж ця логіка фактів має спрацювати через конкретних людей, втілитися у їхніх діях. От ми чекаємо лідера, нарікаємо, що його нема і нема. А чому нема?□

Хтось мусить діяти. Та я мушу сказати вам, що кожен з нас діє на своєму місці. Ми не чекаємо, поки з'явиться лідер і скаже: отак і туди!

От ми зараз маємо інформацію, де того вбито, того пограбовано. Але ми не маємо інформації про те, що скрізь люди шанують справжніх, скрізь люди хочуть зберегти обличчя, є багато безіменних людей, які утримують рівень гідного життя всупереч поширюваній деградації і деморалізації.

□ - Ви зачепили суспільну й політичну роль медіа. Ви бачите бодай натяки на державну інформаційну політику в країні?

Ми фактично є учасниками інформаційної війни. Ця війна проти України ведеться системно і на різних рівнях: на рівні Кремля, на рівні малокультурних і агресивних шовіністів,

які хочуть повернути статус-кво, на рівні тупого олігархічного індивідуалізму. Ведеться інформаційна війна, і немає організованого опору.

- Зате у відповідь на агресію українське суспільство радикалізується. На виборах минулого року вперше націоналістична партія стала парламентською. Може, це ознака того, що можливості ненасильницького опору вже вичерпані? Важко ж методами Ганді протистояти гопнику.

Ганді – це легенда. Прекрасна легенда. Ця легенда підтримана й іншими прикладами такого гуманного, морального опору. Очевидно, в основі цієї легенди лежить істина, закладена в самій природі людини. Бо людина творить передусім моральний опір.

Найефективніша та боротьба, яка має гуманну основу, тобто боротьба за відновлення людини, за відновлення внутрішнього ладу в людині. Та, звісно, моральні зусилля не є такими показними, як гайдамацьке повстання.

Тепер про підйом радикальної сили. Думаю, це цілком природній процес. Національний опір визрівав постійно. Дуже багато людей було невдоволених з того, що нема реального опору. Дуже багато робилося для того, щоб розвінчати ту національну силу, що підіймається, щоб виставити всі українські форми опору такими гротесковими, сміховинними. Це також частина національної політики, яку Кремль намагається провадити в Україні.

Запускалися навіть чутки, що «Свобода» - це проект Кремля. І багато хто прислухався. Але вони перебрали міру, і люди почали всупереч голосувати за «Свободу». Я й сам такий.

Сила, яка хоче проламати політичну кригу, мусить застосовувати різні засоби, нерідко використовувати сліпий протест, сліпі гасла. Але коли вона хоче бути відповідальною парламентською силою, то має вже іншу еволюцію. Тут крикливі гасла і витівки не дуже розумних людей можуть дуже нашкодити. А, на жаль, добре вироблених націоналістів у нас мало, дуже мало. Справжнього націоналізму у нас замало. У нас часто замість націоналіста є крикун, який горлає гасла. Гляньмо на наших сусідів поляків: ніхто не горлає, а мовчки, на кожному кроці діють як націоналісти. Навіть скромні чехи

діють як націоналісти. І ніде не псують атмосферу. Ніде не дають приводу, щоб їх у чомусь звинувачували.

- Має хтось і для політикуму задавати планку, мету, формулювати цінності. От була така гарна спроба - це «Ініціатива 1 грудня», що об'єднала людей, яких одноставно визнають моральними авторитетами, совістю нації. Але успіх цієї ініціативи сумнівний. Схоже, українці не прислухалися до голосу совісті. Чому?

Якщо говорити про совість, то я думаю, що тут від самого початку помилка була. Учасники «Ініціативи 1 грудня» не представляли совість. Там дуже різні люди. Ніхто не претендував бути совістю нації. Та всі претендували будити совість нації!

В країні треба будити моральні стимули, треба будити лідерів в кожному маленькому середовищі, треба, щоб у збаламучених людей з'явилися якісь орієнтири. У світі, де все продається і купується, де хитрий жулік є героєм, де хитрі жуліки об'єднуються в «еліту нації», в тому світі мають бути моральні орієнтири. Їх не треба видумувати! Мають бути озвучені ті моральні віхи і напрями, які

складають кодекс зцілення. Вони виголошені – у «Хартії вільної людини». Чи стане це дороговказом? Юрба за цим ніколи не піде. Та ті люди, які думають і шукають, ті починають задумуватися, що епоха насильства в теорії і в практиці закінчилася абсолютним банкрутством. Ті люди, які кажуть, що нам треба йти в іншому напрямку, - вони з тихими голосами. Нехай над ними сміються, але вони вперто будуть говорити те саме. Думаю, буде більше людей, які це почують.

- Соціологічні опитування показують глибину соціальної апатії і недовіри суспільства до політичних інституцій. Чи не останнім авторитетом для більшості українців залишається церква. Зрештою, «Ініціатива 1 грудня» багато в чому завдячує позиції провідних церков. Та чи є сама церква на рівні викликів? Вибори показали багато слабкостей нашої нинішньої церкви.

Думаю, тут треба питати, що ми розуміємо під церквою. Якщо мати на увазі ідею, яка живе попри всі впливи, то вона живе не силами сумнозвісних Іларіона донецького чи Павла з Лаври. Вона живе не корупційними попами, а духом, який таїться в кожній церкві. Він є непомітним, але то є суть кожної церкви, і через це її зруйнувати не можна. Священиків можна використати, але, виявляється, цього замало, щоб церкву зруйнувати. Ми будемо брати поняття

церкви звужено, як духовну серцевину. Саме їй і вірять люди.

Зараз підіймається покоління активніше і, попри ті умови, в якому виросло, воно краще, ніж попереднє. Воно цікавіше. Воно цікавиться проблемами духовними.

- То Ви з оптимізмом дивитеся в майбутнє «українського проекту»? Що б Ви сказали тим, хто вважає Україну невдалою державою, державою-помилкою?

Та я якось взагалі не бачу зараз у світі дуже вдалих держав. Що стосується України, то, ясна річ, що наше життя в умовах незалежності є, швидше, продовженням того життя, яке ми застали до незалежності. Добре сказав якось Гавел: «Гаразд, нехай ми не маємо кадрів. Але краще ми будемо робити 5 років помилки, ніж 50 років нами будуть керувати саботажники!» У нас люстрації, на жаль, не відбулося...

- Тобто нас чекає ще кілька десятиліть правління саботажників?

Думаю, в Бога є свій план, якого ми не читали. Ми ніколи не знали, що у Нього є план одним якимось дивним жестом знищити цю імперію! Причому в Нього був план якимось дивним способом абсолютно уневажнити найбільші цінності, які були в цій імперії і загрозливі для цієї планети, – це її зброя. Тому – не будемо гадати так далеко, просто будемо робити кожен, що може, на своєму місці.

Розмовляв Сергій БОРИС

gk-press.if.ua